



Sygn. akt V KK 446/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Henryk Gradzik

SSN Piotr Mirek

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **A.O.**

wobec, którego umorzono warunkowo postępowanie o czyn z art. 231 § 1 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 30 maja 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na niekorzyść,

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 28 października 2016 r., sygn. akt II Ka (...),

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 24 maja 2016 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczonego
środka kompensacyjnego i w tym zakresie sprawę przekazuje
Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania
w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

A.O. został oskarżony o to, że w dniu 15 kwietnia 2014 r. w S., pełniąc funkcję Wójta Gminy S. i z tego tytułu posiadając uprawnienia do odwołania nauczyciela ze stanowiska kierowniczego w szkole, dla której organem prowadzącym jest gmina, przekroczył te uprawnienia w ten sposób, iż zarządzeniem nr (...) odwołał bez wypowiedzenia na podstawie art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1990 r. o systemie oświaty H.W. z zajmowanego przez nią stanowiska Dyrektora Gimnazjum im. (...) w S., pomimo braku opinii (...) Kuratora Oświaty w P., o którą miał obowiązek wystąpić i która była wymagana w oparciu o art. 38 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy przed podjęciem decyzji o odwołaniu H. W. ze stanowiska Dyrektora Gimnazjum, czym działał na szkodę interesu prywatnego H. W., to jest, oskarżono go o czyn z art. 231 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 24 maja 2016 r., sygn. akt II K (...), uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. Za ten czyn na podstawie art. 231 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 58 § 3 k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k., wymierzył grzywnę w liczbie 100 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 30 zł. Na podstawie art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k., zasądził od oskarżonego A.O. na rzecz H.W. kwotę 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Apelacje od tego wyroku wnieśli - osobiście oskarżony A.O. oraz jego obrońca. Po ich rozpoznaniu Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 28 października 2016 r., sygn. akt II Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że na podstawie art. 66 § 1 i 2 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne wobec oskarżonego o przypisany mu czyn z art. 231 § 1 k.k. na okres próby 2 lat. Jednocześnie na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 48 k.k. orzekł wobec niego nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5.000 zł.

Sąd uchylił również orzeczenie zawarte w punkcie II zaskarżonego wyroku, dotyczące zasądzenia na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. od oskarżonego na rzecz H.W. kwoty 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Nadto utrzymał w mocy wyrok w pozostałej części.

Od prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w K. kasację wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, który na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył wyrok na niekorzyść oskarżonego A.O. w części dotyczącej orzeczonego środka kompensacyjnego w postaci nawiazki na cel społeczny, zamiast orzeczenia obowiązku naprawienia szkody w całości lub w części na rzecz pokrzywdzonej.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k., art. 537 § 1 i § 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 67 § 3 k.k., polegające na warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec A.O. bez nałożenia na oskarżonego obowiązku naprawienia szkody w całości lub w części i orzeczenie wobec niego nawiazki na cel społeczny w sytuacji, gdy przepis art. 67 § 3 k.k. w każdym przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego obliuguje sąd do nałożenia na sprawcę przestępstwa obowiązku naprawienia szkody w zakresie dóbr pokrzywdzonego, która jest następstwem popełnionego przez sprawcę przestępstwa.

W konkluzji Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na kasację Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego, obrońca oskarżonego wniósł o „zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów lub uchylenie zaskarżonego wyroku do ponownego rozpoznania, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie na rzecz oskarżonego kosztów postępowania wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa radcy prawnego w postępowaniu kasacyjnym”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego jest zasadna i podlegała uwzględnieniu.

Na samym wstępie należało ocenić dopuszczalność wniesienia takiego środka prawnego w niniejszych okolicznościach faktycznych i prawnych. Stosownie do dyspozycji art. 521 § 1 k.p.k., podmioty wymienione w tym przepisie mogą

wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie – czyli także od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne. Jeśli chodzi zaś o okres do wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego określony w art. 524 § 3 k.p.k., to kasacja została wniesiona w dniu 27 października 2017 r., a zatem w ustawowym terminie, gdyż nastąpiło to przed upływem roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Przechodząc do analizy sprawy, należy się zgodzić ze skarżącym, iż doszło w niej do rażącego naruszenia prawa karnego materialnego w postaci przepisu art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 48 k.k. Sąd Okręgowy w K. zaaprobował w całości prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, jak również dokonaną przez ten Sąd ocenę dowodów. Sąd odwoławczy nie miał także zastrzeżeń co do uznania sprawstwa oskarżonego A.O. i podzielił przyjętą przez Sąd pierwszej instancji kwalifikację prawną przypisanego oskarżonemu czynu z art. 231 § 1 k.k.

Sąd Okręgowy nie podzielił jedynie poglądu Sądu I instancji, iż karą współmierną do stopnia winy i szkodliwości społecznej czynu będzie kara grzywny. Uznał bowiem, iż w realiach procesowych niniejszej sprawy zarówno stopień winy jak i stopień szkodliwości społecznej czynu nie są znaczne – w przeciwieństwie do stanowiska Sądu Rejonowego, iż stopień ten „jest więcej niż nieznaczny”. W konsekwencji Sąd odwoławczy uznał, że właściwą reakcją na zachowanie oskarżonego będzie warunkowe umorzenie prowadzonego przeciwko niemu postępowania karnego. Następnie kierując się normą wyrażoną w art. 4 § 1 k.k., zastosował przepisy najkorzystniejsze dla oskarżonego, to jest, obowiązujące do dnia 1 lipca 2015 r. i działając na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 48 k.k. orzekł wobec A.O. nawiązkę na cel społeczny.

Sąd odwoławczy podkreślił – w ślad za ustaleniami Sądu I instancji - że istniał związek przyczynowy między zachowaniem oskarżonego, a narażeniem na szkodę w interesie prywatnym pokrzywdzonej. Zaakceptował również stanowisko Sądu Rejonowego, że w przypadku H.W. zaistniała zarówno szkoda niematerialna, jak i szkoda rzeczywista, materialna (s. (...) uzasadnienia wyroku). Nie miał więc Sąd Okręgowy wątpliwości co do tego, że działanie oskarżonego wypełniające znamiona art. 231 § 1 k.k., naruszyło sferę interesów prywatnych H.W. Mimo tych ustaleń nie zobowiązał jednak oskarżonego do naprawienia w całości, bądź w

części szkody wyrządzonej przestępstwem. Jakkolwiek Sąd odwoławczy prawidłowo zastosował instytucję warunkowego umorzenia postępowania karnego, to błędnie nie orzekł o obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonej. Z analizy akt sprawy wynika, iż szkoda taka w czasie orzekania o warunkowym umorzeniu postępowania karnego nadal istniała. A zatem w omawianym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego pozostaje w oczywistej niezgodności z prawem materialnym, to jest, z treścią art. 67 § 3 k.k. – i to zarówno w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r., jak i w zmienionym brzmieniu istniejącym po tej dacie. W rezultacie, słusznie podniesiono w kasacji, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego wydane na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 48 k.k. było wadliwe. Naturalnie, należało zastosować w niniejszej sprawie przepisy Kodeksu karnego obowiązujące do dnia 1 lipca 2015 r., kierując się treścią art. 4 § 1 k.k. Przyczyny, dla których należało uwzględnić właśnie te przepisy, Sąd odwoławczy wskazał prawidłowo.

Trzeba jednak zwrócić uwagę, iż w stanie prawnym obowiązującym włącznie do dnia 30 czerwca 2015 r., przepis art. 67 § 3 k.k. przewidywał, że w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego, obligatoryjne jest zobowiązanie sprawcy do naprawienia szkody, która jest następstwem popełnionego przez niego przestępstwa, w całości albo w części – natomiast fakultatywne i dodatkowo możliwe było nałożenie obowiązków określonych w art. 72 § 1 pkt 1 - 3, 5 - 6a, 7a lub 7b k.k., a ponadto orzeczenie świadczenia pieniężnego wymienionego w art. 39 pkt 7 k.k. lub nawiązki. Zatem przepis art. 67 § 3 k.k., zarówno w dacie popełnienia przez oskarżonego czynu, to jest, na gruncie przepisów Kodeksu karnego obowiązujących do dnia 1 lipca 2015 r., jak i po tym dniu, w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego zobowiązywał sąd (i nadal zobowiązuje) między innymi do nałożenia na sprawcę czynu zabronionego „obowiązku naprawienia szkody w całości lub w części”, skoro zgodnie z tym przepisem, obowiązek naprawienia szkody powstaje zawsze wówczas, gdy szkoda nie została wcześniej wyrównana, a więc nadal istnieje. Jest rzeczą oczywistą, że w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, sąd obowiązany jest do nałożenia na sprawcę obowiązku naprawienia szkody wyłącznie wówczas, gdy powstanie szkody w zakresie dóbr pokrzywdzonego jest następstwem

popelnionego przez niego przestępstwa (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 r., III KK 189/02, Prok. i Pr. – wkł. 2002, Nr 12, poz. 5; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2002 r., III KK 415/02, Lex Nr 583863*). Należy też zwrócić uwagę, że skutek przestępny w postaci szkody obejmuje zarówno szkodę majątkową, jak i niemajątkową, przy czym decyzja, czy szkoda ma być naprawiona w całości, czy też w części, należy do sądu. Decydującą przesłanką powinien być wówczas interes pokrzywdzonego w otrzymaniu chociaż części odszkodowania w odpowiednio szybkim czasie (*por. Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Tom I, pod red. A. Zolla. Warszawa 2012, s. 931, teza 11*).

Wypada podkreślić, że przepis art. 67 § 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r., pozwalał sądowi na wybór między orzeczeniem obowiązku naprawienia szkody (w całości albo w części), a orzeczeniem nawiazki (obecnie także zadośćuczynienia za doznaną krzywdę) w tym sensie, że sąd nie był formalnie skrępowany tym, którą z tych ewentualności wybrać. Problem jednak w tym, że nawiazkę należy orzec na rzecz pokrzywdzonego, a nie na jakikolwiek inny cel, jak to uczynił w niniejszej sprawie Sąd odwoławczy. Skoro więc orzeczenie nawiazki ma zastępować naprawienie szkody lub zadośćuczynienie, to należy przyjąć, że nawiazka może być orzekana tylko na rzecz pokrzywdzonego i ma stanowić alternatywne zaspokojenie jego roszczeń (*por. A. Zoll [w:] Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz, pod red. W. Wróbla, Kraków 2015, 3. 433 – 434*).

Mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego w K. w części dotyczącej orzeczonego środka kompensacyjnego i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

r.g.